

УДК 373.3.016:81'243(73)

В. В. Смелянська,

кандидат педагогічних наук, викладач
(Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ США

У статті розглянуто причини поширення інформаційно-комунікаційних технологій у ранній іншомовній освіті в США. Розкрито сутність поняття "інформаційно-комунікаційні технології", визначено основні засоби навчання, проаналізовано найбільш популярні інформаційно-комунікаційні технології у процесі навчання іноземних мов в американській початковій школі, обґрунтовано доцільність їх використання. Запропоновано рекомендації щодо можливого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку відповідної галузі в Україні, зокрема урізноманітнення технологій навчання, удосконалення навчально-методичного забезпечення.

Світовий процес переходу до інформаційного суспільства, а також економічні, політичні та соціальні зміни, що його супроводжують, прискорюють реформування системи освіти. Важливим педагогічним завданням вважають збагачення та систематизацію змісту шкільної освіти через використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). В умовах потужної інформатизації шкільної освіти в Україні дедалі гостріше постають проблеми удосконалення та розвитку методичних систем навчання іноземних мов, зокрема в початковій школі, за рахунок включення до процесу навчання ІКТ. Поряд із використанням із цією метою кращих надбань вітчизняної педагогічної науки доцільним видається вивчення й осмислення відповідного зарубіжного досвіду.

Починаючи з середини ХХ ст. в країнах Заходу, зокрема й у США, позначилася стійка тенденція до активного використання навчально-виховного та соціалізуючого потенціалу засобів масової інформації та комунікації (ЗМІ) у шкільній освіті [1: 6]. Досягнення НТР посприяли стрімкому розвитку ІКТ в американській мовній освіті. Отже, актуальним на сьогодні є вивчення досвіду впровадження ІКТ у процес раннього навчання іноземних мов у США, що може стати одним із шляхів розв'язання зазначених вище завдань.

Значний інтерес у межах дослідження становлять праці з проблем освіти США: про організацію освітнього процесу, форми й методи навчання в контексті сучасних тенденцій змісту освіти (А. Сбруєва, О. Сухомлинська, Н. Теличко, М. Шутова); еволюцію теорії та практики навчання (Н. Пацевко, І. Радіонова); сучасні педагогічні технології організації навчання (К. Волков, О. Лещинський, О. Літвінов, Г. Іванчук, С. Шумаєва) тощо. Окрім того, в останні роки значна увага приділяється аналізу сучасних зарубіжних підходів до викладання іноземних мов на різних ступенях освіти (О. Кузнецова, Л. Гульпа, О. Мисечко, О. Першукова). Проблема ранньої іншомовної освіти і, зокрема використання ІКТ, які є однією із важливих ланок у системі навчання іноземних мов у початковій школі (далі ІМПШ), серед американських науковців є надзвичайно актуальною (Дж. Каммінз, А. Фітцпатрік, К. Далберг, Х. Кертан, Н. Роудз, І. Пуфаль та інші).

Незважаючи на підвищений інтерес до ранньої іншомовної освіти в останні роки, аналіз сучасної педагогічної літератури засвідчив, що організація системи навчання ІМПШ США не була предметом спеціального науково-педагогічного дослідження в Україні. У пропонованій статті ми спробували розглянути один із аспектів цієї проблеми, а саме – використання ІКТ як ефективний засіб оволодіння іноземною мовою. Отже, **мета статті** – проаналізувати можливості використання ІКТ в ранній іншомовній освіті США. Відповідно до мети ми поставили такі завдання: визначити найбільш популярні ІКТ у галузі навчання ІМПШ США та запропонувати пропозиції щодо їх використання в Україні.

По-перше, варто зазначити, що упродовж останнього півстоліття в освіті США відбувався потужний розвиток мас-медійних навчальних технологій, що супроводжувався активізацією наукових досліджень із метою забезпечення теоретико-методологічного підґрунтя цього напрямку педагогічної діяльності. Американські вчені в співробітництві з колегами за кордоном досягли згоди щодо визначення й тлумачення його ключових понять. Зокрема, розрізняють такі терміни: "технології навчання" (нові наукові підходи до аналізу й організації навчального процесу), "технології в навчанні" (застосування в навчальному процесі технічних засобів і засобів програмованого навчання), "мас-медійні навчальні технології" (технології, що ґрунтуються на використанні в цілеспрямованому педагогічному процесі ЗМІ), "педагогічні технології" (комплексний, інтегративний процес, що охоплює людей, ідеї, засоби та способи організації педагогічної діяльності з метою досягнення виховних та дидактичних цілей і реалізується за допомогою різноманітних технічних засобів та методичних прийомів) [1: 13].

У нашому дослідженні ми також орієнтувалися на "Новий словник методичних термінів і понять", у якому термін "інформаційно-комунікаційні технології" визначається як "сукупність методів, процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих із метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відображення та

використання інформації, а саме: різноманітні програмно-апаратні засоби та прилади, що функціонують на базі комп'ютерної техніки, а також сучасні засоби та системи інформаційного обміну" [2: 90].

Здійснений аналіз дозволяє констатувати, що у другій половині ХХ ст. було визнано за доцільне дотримання принципу комплектності для кращого управління діяльністю вчителя та учнів у процесі формування мовних навичок і розвитку мовленнєвих умінь. Як зазначають методисти (К. Далберг, Х. Кертан, М. Розенбуш, Н. Бориско, С. Ніколаєва тощо), усі засоби навчання мають бути представлені в навчально-методичному комплексі (НМК), за яким проводиться навчання іноземної мови в певному класі. Отже, НМК у всій повноті його компонентів і є основним засобом навчання. Більшість сучасних НМК є багатокомпонентними та розробляються для декількох рівнів. Основними складовими НМК є підручник, робочий зошит, книжка для читання, книжка для вчителя, звуковий CD / DVD посібник, що містить аудіо- й відеоматеріали, демонстраційний та роздавальний матеріал, комп'ютерні програми, допоміжні онлайн матеріали для учня й учителя (тести, плани-конспекти занять тощо) [2; 3].

Відповідно до статистичних даних, найбільш популярними засобами навчання ІМПШ є матеріали, виготовлені вчителями (комплект тематичних розділів, плакати, роздавальний матеріал (копії із завданнями, картки тощо), які використовуються в 94 % початкових шкіл США, де вивчаються іноземні мови; 94 % шкіл використовують аудіовізуальні засоби навчання (фільми, слайди, відео- та аудіозаписи, CD тощо) і 85 % – комерційні / друквані підручники та посібники тощо. Варто зазначити, що на уроці ІМПШ також використовують різноманітні комп'ютерні навчальні ресурси (комп'ютерні програми, інтерактивне відео, CD-ROM тощо) (41 %), інтернет-ресурси (електронна пошта, веб-сайти тощо) (19 %) та інші новітні інформаційні технічні засоби (супутникове телебачення, інтерактивне телебачення тощо) (10 %) [4: 45].

Так, сучасні американські школи вже багато років йдуть шляхом інформатизації іншомовної освіти, що підтверджується даними "Національного огляду навчання іноземних мов у дитячому садку – 12-му класі" про те, що за 1997-2008 рр. кількість початкових шкіл, які використовують інноваційні ІКТ (наприклад, комп'ютерні та інтернет-технології), значно зростає [5: 7]. Особливою популярністю під час вивчення ІМПШ користуються сучасні аудіовізуальні засоби навчання. На думку американських учених Н. Роудз та І. Пуфаль, близько 2 млн. учнів отримали певну іншомовну освіту саме завдяки таким технологіям (наприклад, навчальним радіо- й телепрограмам, інтерактивним аудіо- та відеоконференціям тощо) [6].

Таким чином, американські вчені засвідчують використання в багатьох школах численних ІКТ на базі технічних засобів навчання (радіо, телебачення, відео, комп'ютера та інтернету), які під впливом змін в науково-технічному просторі швидко впроваджуються в систему навчання іноземних мов у школах США. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. позначений інтенсивним розвитком ІКТ у суспільстві загалом і в шкільній освіті зокрема. Одним з умінь ХХІ ст. є здатність використовувати технології (proficiency in using technology), яка має значний вплив на соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток США [7] та виявляється в інформатизації американської системи освіти. Цей процес супроводжується підключенням шкіл до локальної та глобальної інформаційних мереж, створенням електронних банків інформації про навчальні заклади, розвитком інтерактивних, дистанційних, програмованих форм навчання тощо [1: 13].

Як уже зазначалося, у сучасній школі новітні ІКТ стають постійним елементом навчання ІМПШ, тому округи розширюють доступ молодших школярів до комп'ютера. Наприклад, початкова школа Ефесус Роуд у місті Чейпел Хіл використовує інтерактивне спілкування з іншими програмами з французької мови по всьому світу на сайті під назвою "Ethnokids" (www.ethnokids.net). Цей проект є результатом спільної роботи вчителів та учнів у 14 школах 14 країн, включаючи Бельгію, В'єтнам, Гайану, Кот-д'Івуар тощо. Учні всіх шкіл-учасників роблять свій внесок у вигляді есе, малюнків, описів свят, домівок, шкіл тільки французькою мовою. Учні в Портленді все більше використовують електронну пошту та інші технічні можливості, що надає комп'ютер. Дистанційне вивчення рідкісних мов стало можливим у Портленді та Гластонбері саме завдяки новітнім ІКТ [8].

Так, у педагогічній і методичній літературі наводиться перелік їх функцій на уроці іноземної мови, зокрема: презентація, сприйняття та аналіз інформації; забезпечення багаторазових тренувань у різних видах мовленнєвої діяльності та зворотного зв'язку; створення власних завдань за допомогою програмного забезпечення; оцінювання умінь і навичок учнів; доступ до довідкової інформації; публікація власних розробок тощо [9: 23-26].

Отже, комп'ютер є поліфункціональним технічним засобом, що виконує комплекс дидактичних функцій. Виконання цих функцій передбачає відповідне програмне забезпечення, за допомогою якого здійснюється процес навчання: CD, Web-сайти, навчальні мультимедійні програми, електронні ігри тощо. Наприклад, спираючись на інформацію офіційного сайту Центру прикладної лінгвістики (the Center for Applied Linguistics) (<http://www.cal.org/>), зазначимо, що існує "Національне он-лайн-оцінювання раннього навчання мови" (National Online Early Language Learning Assessment).

Головною проблемою дослідження ІКТ, які використовуються в іншомовній освіті, є відсутність бази даних із їх повним переліком та оцінкою ефективності. Відгуки незалежних користувачів та експертів представлені на сайті "Огляд програмного забезпечення для дітей" (The Children's Software Review)

(<http://www.childrenssoftware.com>), що не тільки представляє відповідні матеріали, але й визначає їх рейтинг. Відповідно до даних цього сайту, для підтримки навчального процесу на уроці ІМПШ використовуються більше шістдесят окремих виробів, розроблення яких активізувалося після 1997 р. Більшість із них є навчальними програмами на базі CD-ROM або WWW для навчання європейських мов: французької, іспанської та німецької (наприклад, серія "Instant Immersion" пропонує вивчення окремих європейських мов, а "Mia's Language Adventure: The Kidnap Capers" призначена для навчання іспанської, французької та розвитку логіки). Майже половина (42,2 %) запропонованої продукції була оцінена користувачами на "відмінно". Проте, як зазначають американські дослідники, успіх застосування навіть ефективних ІКТ у програмах ІМПШ залежить від професійної майстерності вчителя, котрий інтегрує технічні засоби в процес навчання іноземних мов [10]. Саме тому особливого значення набуває готовність учителя до організації іншомовної освіти з використанням ІКТ.

На особливу увагу заслуговує досвід використання майбутніми вчителями іноземних мов технічних засобів навчання, у тому числі ІКТ (електронних щоденників (blogs), електронних портфелів (e-portfolio) тощо), які є могутнім інструментом організації інноваційної діяльності вчителя в умовах інформаційного суспільства. Як зазначають вітчизняні науковці [11: 116], дослідження можливостей ІКТ ґрунтується на визнанні того, що людське пізнання й поведінка можуть репродукуватися логічними й лінгвістичними засобами комп'ютера. Використання ІКТ є тим інноваційним простором, у якому вчитель може реалізувати свою інноваційну діяльність у нових педагогічних умовах (наприклад, він отримує можливість постійного оновлення навчального матеріалу завдяки використанню автентичних інтернет-ресурсів тощо). Наприклад, у США особливою популярністю користуються он-лайн відеоматеріали, в яких представлено навчальні заняття або їх фрагменти на різних освітніх ступенях із коментарями вчителів та учнів (наприклад, відеобібліотека практики навчання іноземних мов (Teaching Foreign Languages K-12: A Library of Classroom Practices); зустрічі вчителів-практиків і науковців; практичні майстерні, присвячені питанням навчання іноземних мов, як-от: практична майстерня з питань викладання іноземних мов (Teaching Foreign Languages K-12 Workshop), збірка он-лайн мультимедійних практичних майстерень для вчителів рідкісних іноземних мов (STARTALK Multimedia Teacher Workshop Collection) тощо. Крім того, створення таких матеріалів сприяє вдосконаленню процесу навчання майбутніх учителів ІМПШ та їхньому подальшому професійному розвитку.

Незважаючи на існування досить давньої традиції обов'язкового навчання іноземної мови у вітчизняній шкільній освіті, не можна говорити про підготовленість більшості українських громадян до спілкування в сучасному багатомовному й багатокультурному світі. Зважаючи на це, подаємо пропозиції щодо перспективного вдосконалення ранньої іншомовної освіти вітчизняних учнів з урахуванням відповідного американського досвіду використання ІКТ за такими напрямками: *урізноманітнення технологій навчання* (активніше використання ІКТ: аудіо- та відеоматеріалів, комп'ютерних програм, інтернет-сайтів, що, зокрема, дозволить самостійно працювати над вивченням предмета в домашніх умовах); *удосконалення навчально-методичного забезпечення* (створення відеоматеріалів, у яких представлено робочі заняття, зустрічі вчителів-практиків і науковців; мультимедійних практичних майстерень для вчителів ІМПШ; розширення мережі професійного спілкування, зокрема інтерактивного засобами Інтернету, для обговорення ідей, обміну досвідом навчання мов через професійні організації, Інтернет-форуми, електронні щоденники тощо; розроблення онлайн-матеріалів та інноваційних проєктів (наприклад, оцінювання, мультимедійних практичних майстерень, національного реєстру програм раннього навчання іноземних мов, зокрема авторських програм).

Узагальнюючи, доходимо висновку, що сучасні американські школи вже багато років йдуть шляхом інформатизації освіти, тому поширення використання ІКТ, які відіграють важливу роль у системі технічних засобів навчання, є ознакою сучасної ранньої іншомовної освіти. Нові проєкти, які фінансуються державою, окремими штатами та школами, демонструють значні успіхи у використанні новітніх інформаційних технологій для удосконалення процесу навчання ІМПШ, підготовки та професійного розвитку вчителів та можуть бути ефективно адаптовані до умов вітчизняного загальноосвітнього навчального закладу.

Перспективи подальшого дослідження проблеми ми вбачаємо в аналізі використання інформаційних технологій в процесі дистанційного навчання іноземних мов та вивчення можливостей застосування американського досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Шумаєва С. П. Розвиток мас-медійних навчальних технологій у середніх закладах освіти США : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / С. П. Шумаєва. – Житомир, 2005. – 19 с.
2. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Изд-во ИКАР, 2009. – 448 с.
3. Curtain H. Languages and Children : Making the Match : New Languages for Young Learners, Grades K-8 / Helena Curtain, Carol Ann Dahlberg. – Boston : Pearson, 2010. – xxiii, 543 p.

4. Rhodes N. Foreign Language Instruction in the United States : A National Survey of Elementary and Secondary Schools / Nancy C. Rhodes, Lucinda E. Branaman. – Washington, D. C. : Delta System Inc., McHenry, ERIC Clearinghouse on Languages and Linguistics, 1999. – 111 p.
5. Rhodes N. Foreign Language Teaching in U. S. Schools. Results of a National Survey [Електронний ресурс] / Nancy C. Rhodes, Ingrid Pufahl. – Santillana USA, 2009. – 7 p. – Режим доступу : http://www.cal.org/projects/Exec%20Summary_111009.pdf.
6. Rhodes N. Teaching Foreign Languages to Children Through Video [Електронний ресурс] / Nancy C. Rhodes, Ingrid Pufahl // ERIC Digest. – 2003. – ERIC Identifier : EDO-FL-03-10. – 2 p. – Режим доступу : http://www.cal.org/resources/Digest/digest_pdfs/0310pufahl.pdf.
7. A Nation of Opportunity : Building America's 21st Century Workforce [Електронний ресурс] / U. S. 21st Century Workforce Commission, 2000. – 93 p. – Режим доступу : http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi? article=1003&context=key_workplace.
8. Gilzow D. Lessons Learned : Model Foreign Language Programs. Professional Language Series / Douglas F. Gilzow, Lucinda E. Branaman. – Washington, D. C. : ERIC Clearinghouse on Languages and Linguistics, 2000. – 223 p.
9. Fitzpatrick A. The impact of information and communications technologies on the teaching of foreign languages and on the role of teachers of foreign languages [Електронний ресурс] / A. Fitzpatrick, G. Davies. – International Certificate Conference, 2003. – 103 p. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/ict.pdf>.
10. Parker L. Language Development Technologies for Young English Learners. Working Paper [Електронний ресурс] / L. Leann Parker. – University of California, Office of the President, January 2005. – 69 p. – Режим доступу : <http://www.ucop.edu/elltech/parkerpaper1-21-05.pdf>.
11. Самойлюкевич І. В. Професійна підготовка вчителів іноземних мов до інноваційної діяльності в умовах інформаційного суспільства США / І. В. Самойлюкевич // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – № 35. – С. 115–119.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Shumaeva S. P. Rozvytok mas-mediinykh navchal'nykh tekhnologii u serednikh zakladakh osvity SSHA [The Development of Media Educational Technologies in the Secondary Schools of the USA] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 "Zagal'na pedagogika ta istoriia pedagogiky" / S. P. Shumaeva. – Zhytomyr, 2005. – 19 s.
2. Azimov Ye. G. Novyi slovar' metodicheskikh terminov i poniatii (teoriia i praktika obucheniiia yazykam) [The New Dictionary of Methodological Terms and Notions (Theory and Practice of Language Teaching)] / Ye. G. Azimov, A. N. Shchukin. – M. : Izd-vo IKAR, 2009. – 448 s.
3. Curtain H. Languages and Children : Making the Match : New Languages for Young Learners, Grades K-8 / Helena Curtain, Carol Ann Dahlberg. – Boston : Pearson, 2010. – xxiii, 543 p.
4. Rhodes N. Foreign Language Instruction in the United States : A National Survey of Elementary and Secondary Schools / Nancy C. Rhodes, Lucinda E. Branaman. – Washington, D. C. : Delta System Inc., McHenry, ERIC Clearinghouse on Languages and Linguistics, 1999. – 111 p.
5. Rhodes N. Foreign Language Teaching in U. S. Schools. Results of a National Survey [Elektronnyi resurs] / Nancy C. Rhodes, Ingrid Pufahl. – Santillana USA, 2009. – 7 p. – Rezhym dostupu : http://www.cal.org/projects/Exec%20Summary_111009.pdf.
6. Rhodes N. Teaching Foreign Languages to Children Through Video [Elektronnyi resurs] / Nancy C. Rhodes, Ingrid Pufahl // ERIC Digest. – 2003. – ERIC Identifier : EDO-FL-03-10. – 2 p. – Rezhym dostupu : http://www.cal.org/resources/Digest/digest_pdfs/0310pufahl.pdf.
7. A Nation of Opportunity : Building America's 21st Century Workforce [Elektronnyi resurs] / U. S. 21st Century Workforce Commission, 2000. – 93 p. – Rezhym dostupu : http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi? article=1003&context=key_workplace.
8. Gilzow D. Lessons Learned : Model Foreign Language Programs. Professional Language Series / Douglas F. Gilzow, Lucinda E. Branaman. – Washington, D. C. : ERIC Clearinghouse on Languages and Linguistics, 2000. – 223 p.
9. Fitzpatrick A. The impact of information and communications technologies on the teaching of foreign languages and on the role of teachers of foreign languages [Elektronnyi resurs] / A. Fitzpatrick, G. Davies. – International Certificate Conference, 2003. – 103 p. – Rezhym dostupu : <http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/ict.pdf>.
10. Parker L. Language Development Technologies for Young English Learners. Working Paper [Elektronnyi resurs] / L. Leann Parker. – University of California, Office of the President, January 2005. – 69 p. – Rezhym dostupu : <http://www.ucop.edu/elltech/parkerpaper1-21-05.pdf>.
11. Samoiliukevych I. V. Profesiina pidgotovka vchyteliv inozemnykh mov do innovatsiinoi diial'nosti v umovakh informatsiinogo suspil'stva SSHA [Foreign Language Teachers' Preparation for the Innovative Activity in the US Information Society] / I. V. Samoiliukevych // Visnyk Zhytomyr'skogo derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka [Zhytomyr Ivan Franko State Journal]. – 2008. – № 35. – S. 115–119.

Матеріал надійшов до редакції 10.02. 2012 р.

Смелянская В. В. Использование информационно-коммуникационных технологий в обучении иностранным языкам в начальной школе США.

В статье рассматриваются причины распространения информационно-коммуникационных технологий в раннем иноязычном образовании в США. Раскрыта сущность понятия "информационно-

коммуникационные технологии", определены основные средства обучения, проанализированы наиболее популярные информационно-коммуникационные технологии в процессе обучения иностранным языкам в американской начальной школе, обоснована целесообразность их использования. Предложены рекомендации по возможному применению информационно-коммуникационных технологий для развития соответствующей отрасли в Украине, в частности разнообразия технологий обучения, усовершенствования учебно-методического обеспечения.

Smelians'ka V. V. Information Technologies in Elementary Foreign Language Education in the USA.

The article determines the reasons for the expansion of information technologies for elementary foreign language learners and teachers in the USA. The essence of the notion "information technologies" is revealed, the language instructional materials are defined and the most popular information technologies in teaching foreign languages in American elementary schools are analyzed, the expedience of their implementation is justified. Some possible ways to inculcate information technologies for the elementary foreign language educational development in Ukraine, particularly for the diversity of instructional techniques and improvement of the educational support, are elaborated in the article.